

Психолого-педагогічні детермінанти формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання в системі вищої освіти України

Бородіна О.С.

кандидат педагогічних наук, доцент, доцент кафедри фізичної культури та базової загальновійськової підготовки

Житомирський державний університет імені Івана Франка

м. Житомир, Україна

Сучасний етап розвитку вищої освіти України характеризується переорієнтацією освітнього процесу з переважно знаннєвої моделі підготовки фахівців на компетентнісну, у межах якої ключового значення набуває здатність майбутнього спеціаліста зберігати та примножувати власне здоров'я, а також реалізовувати здоров'язбережувальні стратегії у професійній діяльності. Особливої актуальності ця проблема набуває у процесі підготовки фахівців фізичного виховання, для яких здоров'я виступає не лише професійною цінністю, а й базовим ресурсом педагогічної ефективності.

Умови інтенсифікації навчального процесу, підвищені психоемоційні навантаження, зростання рівня стресу та зниження рухової активності студентської молоді об'єктивно зумовлюють необхідність цілеспрямованого формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання. У цьому контексті особливого значення набуває виявлення психолого-педагогічних детермінант, які визначають ефективність зазначеного процесу в системі вищої освіти України.

Здоров'язбережувальна компетентність у сучасному науковому дискурсі розглядається як інтегративне особистісно-професійне утворення, що поєднує систему ціннісних орієнтацій, знань, умінь, навичок і моделей поведінки, спрямованих на збереження фізичного, психічного та соціального здоров'я. Для майбутніх фахівців фізичного виховання ця компетентність набуває подвійного

значення: з одного боку – як характеристика власної життєдіяльності, з іншого – як професійний інструмент педагогічного впливу [1].

Психолого-педагогічні детермінанти формування здоров'язбережувальної компетентності доцільно розглядати як сукупність внутрішніх і зовнішніх чинників, що опосередковують розвиток відповідних якостей особистості студента. До психологічних детермінант належать мотивація до здорового способу життя, рівень саморегуляції, сформованість рефлексивних умінь, стресостійкість та усвідомлення особистої відповідальності за стан власного здоров'я. Педагогічні детермінанти охоплюють зміст освітніх програм, методи та форми навчання, організацію освітнього середовища, характер педагогічної взаємодії між викладачем і студентом.

Процес формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання має здійснюватися на засадах системності, міждисциплінарності та практичної спрямованості. Важливою педагогічною умовою є інтеграція знань із педагогіки, психології, фізіології, валеології та теорії фізичного виховання у цілісну професійну картину.

Особливу роль у цьому процесі відіграє активізація суб'єктної позиції студента, що передбачає залучення його до самостійного проектування індивідуальних здоров'язбережувальних стратегій. Використання інтерактивних методів навчання, тренінгових форм роботи, рефлексивних практик та ситуаційного моделювання сприяє розвитку усвідомленого ставлення до власного здоров'я та формуванню навичок самоконтролю [2].

Психологічний аспект формування компетентності пов'язаний із розвитком емоційної стійкості, здатності до подолання професійних стресів і формування позитивної «Я-концепції» майбутнього фахівця. У цьому контексті фізичне виховання виступає не лише засобом фізичного розвитку, а й ефективним інструментом психорегуляції та особистісного зростання.

Аналіз психолого-педагогічних детермінант дозволяє стверджувати, що ефективність формування здоров'язбережувальної компетентності значною мірою залежить від узгодженості ціннісно-мотиваційного, когнітивного та

діяльнісного компонентів освітнього процесу. Недостатня увага до психологічних аспектів підготовки майбутніх фахівців фізичного виховання призводить до формального засвоєння знань без їх подальшої реалізації у професійній діяльності [3].

Водночас орієнтація освітнього процесу на особистісно-орієнтовану та компетентнісну парадигму створює передумови для формування стійких здоров'язбережувальних установок, які зберігають свою актуальність упродовж усього професійного життя спеціаліста.

Психолого-педагогічні детермінанти формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання в системі вищої освіти України виступають ключовим чинником підвищення якості їх професійної підготовки. Цілеспрямований вплив на мотиваційну сферу, розвиток рефлексивних умінь та створення здоров'язбережувального освітнього середовища забезпечують формування цілісної професійної позиції, орієнтованої на збереження здоров'я як базової педагогічної цінності.

Перспективи подальших досліджень доцільно пов'язувати з розробленням і експериментальною перевіркою моделей формування здоров'язбережувальної компетентності майбутніх фахівців фізичного виховання з урахуванням європейських освітніх стандартів.

Література:

1. Бородіна О.С., Лайчук А.М., Гусаревич О.В. Формування здоров'язбережувальної компетентності студентів у процесі фізичного виховання. *Актуальні проблеми фізичної культури і спорту в сучасному суспільстві*: зб. наук. пр. Житомир : Вид-во ЖДУ ім.І.Франка, 2025. С. 18-20.

2. Бородіна О.С., Гусаревич О.В. Здоров'язберігальні технології в освітньому процесі закладу вищої освіти. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2021. № 76. Т. 1. С. 84-88.

3. Согоконь О. Формування здоров'язбережувальної компетентності студентів сучасного закладу освіти. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2019. № 27. С.115-120.